

KAPITOLA A

Výtahy Základní prvky harmonizace

Tato kapitola poskytuje základní informace o směrnicích ES, které se vztahují na oblast **výtahů**, tj. zejména o *směrnici Evropského parlamentu a Rady 95/16/ES z 29. června 1995 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se výtahů*, a dále pak informace přispívající k objasnění podstaty uvádění výrobků na trh Evropské unie (dále jen EU). Při zpracování kapitoly se vycházelo především z textu publikace DTI, tj. britského Ministerstva obchodu a průmyslu (Department of Trade and Industry, UK) nazvané *Výtahy - Průvodce k evropské směrnici pro výtahy (Lifts - Guidance notes on the EC Lifts Directive 95/16/EC - evid. č. URN 96/929)* vydané v září 1996.

Tato kapitola sborníku byla aktualizována podle nového, zcela přepracovaného vydání publikace DTI, Business in Europe - Product standards - Lifts, Guidance notes on UK Regulations z listopadu 1999 (evid. č. URN 99/1167).

Podrobnější informace lze získat prostudováním textu shora uvedené směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/16/ES. Text směrnice v anglické i české verzi je uveden v kapitole B.

Obsah

Volný pohyb zboží	A	2
Předmět a oblast působnosti	A	3
Termíny a definice	A	3
Základní požadavky na ochranu zdraví a bezpečnosti (ZP).....	A	5
Způsoby splnění základních požadavků na ochranu zdraví a bezpečnosti	A	5
Postupy stanovení shody	A	5
Výtahy.....	A	5
Bezpečnostní komponenty	A	8
Povinnosti jiných osob při způsobu stanovení shody.....	A	10
Zabezpečovací postupy	A	10
Účinnost, přechodné období a nahrazení směrnic.....	A	10
Dostupnost znění směrnice o výtazích	A	10
Dostupnost příslušných národních norem	A	11
Notifikované orgány	A	11

Volný pohyb zboží

K dosažení volného pohybu zboží je třeba vytvořit volný trh pro podnikání v Evropě.

K dosažení tohoto cíle ministři Evropského společenství schválili v květnu 1985 „*Nový přístup k technické harmonizaci a k normám*“.

Směrnice „*nového přístupu*“ stanoví zásadní všeobecné požadavky (např. pro bezpečnost), které musí být splněny dříve, než budou výrobky prodávány v zemích EU. Evropské harmonizované normy uvádějí podrobné požadavky a jsou hlavní cestou pro podnikání tak, aby byly splněny základní požadavky. U výrobků splňujících požadavky musí být připojeno označení CE, které znamená, že mohou být prodávány kdekoliv ve Společenství (což se v mnoha případech rozšiřuje i na země EHP).

Směrnice 95/16/ES je jednou z těch směrnic s „*novým přístupem*“, které budou uplatňovány.

Podle článku 2 směrnice se členské státy žádají o provedení příslušných opatření ke zjištění, zda výtahy a bezpečnostní komponenty jsou uváděny na trh a do provozu jen tehdy, jestliže výtahy (nebo v případě bezpečnostních komponent ty výtahy, do kterých mají být zamontovány) nejsou nebezpečné zdraví nebo bezpečnosti osob nebo, kde to připadá v úvahu, bezpečnosti majetku, pokud je výtah řádně namontován, udržován a používán k předpokládanému účelu.

Členské státy se žádají o provedení příslušných opatření k zajištění, aby osoba odpovědná za práci na budově nebo stavbě a dodavatel výtahu se informovali o skutečnostech potřebných pro správný provoz a bezpečné užívání výtahu a že udělají potřebná opatření k zajištění správného provozu a bezpečného užívání.

Členské státy se žádají o provedení všech potřebných opatření k zajištění, aby v šachtách určených pro výtahy nebyla žádná potrubí nebo elektrická instalace nebo jiná zařízení než ta, která jsou nutná pro provoz a bezpečné užívání výtahu.

Avšak podle článku 4 směrnice, členské státy nesmějí zakazovat, omezovat nebo překážet umístování na trh nebo uvádění do provozu **výtahů nebo bezpečnostních komponent**, které splňují ustanovení směrnice.

Rovněž členské státy nesmějí podle článku 4 zakazovat, omezovat nebo překážet umístování na trh **jiných komponent**, které mají prohlášení o shodě vystavené výrobcem nebo jeho ustanoveným zástupcem ve Společenství a jsou určeny pro výtahy vyhovující směrnici.

Členské státy nesmějí bránit vystavování výtahů nebo bezpečnostních komponent na veletrzích, výstavách a předváděních, přičemž tyto musí být opatřeny viditelnou tabulkou, na které je uvedeno, že výtah nebo bezpečnostní komponenty nesplňují požadavky a nejsou určeny k prodeji, pokud nebudou ve shodě. Během předvádění musejí být udělána přiměřená bezpečnostní opatření, aby byla zajištěna ochrana osob.

Předmět a oblast působnosti

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/16/ES z 29. června 1995 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se výtahů byla vypracována pro odstranění překážek obchodu mezi členskými státy pro oblast výtahů zavedením harmonizovaných požadavků na konstrukční řešení, výrobu, zkoušení a certifikaci výtahů a bezpečnostních komponent výtahů a na zajištění vysoké úrovně ochrany zdraví a bezpečnosti.

Směrnice se vztahuje na výtahy definované v další části, které trvale obsluhují stavby a na bezpečnostní komponenty uvedené v příloze IV, které jsou určeny pro použití u těchto výtahů.

Směrnice se nevztahuje na tato zařízení:

- zařízení pro dopravu na laně včetně pozemních lanovek, určených pro veřejnou nebo neveřejnou dopravu osob,
- výtahy zvláště projektované a konstruované pro vojenské nebo policejní účely,
- vertikální těžní zařízení,
- jevištní výtahy,
- výtahy v dopravních prostředcích,
- výtahy spojené se strojním zařízením a určené výhradně k zajištění přístupu na pracoviště,
- hřebenové a šroubové výtahy,
- stavební výtahy určené pro dopravu osob nebo osob a nákladů, která jsou rovněž uvedena v článku 2 směrnice.

Termíny a definice

Pro účely této směrnice:

Výtah je zařízení obsluhující různé úrovně, s klecí pohybující se mezi vodítky, která jsou tuhá a odkloněná od vodorovné roviny v úhlu větším než 15°, určené k přepravě:

- osob;
- osob a nákladů;
- pouze nákladů, pokud je klec přístupná, to znamená, že do ní lze bez obtíží vstoupit, a je opatřena ovládacím zařízením uvnitř klece nebo v dosahu osoby nacházející se uvnitř klece.

Tato směrnice se rovněž vztahuje na výtahy s určenou dráhou pohybu, i když se nepohybují mezi tuhými vodítky (např. výtahy s nůžkovým mechanismem).

Dodavatel výtahu je fyzická nebo právnická osoba, která je odpovědná za konstrukci, výrobu, montáž a uvedení výtahu na trh a která na výtah připojuje označení CE a vystavuje ES prohlášení o shodě.

Uvedení výtahu na trh se uskutečňuje, když dodavatel poprvé předává uživateli výtah k dispozici.

Výrobce bezpečnostních komponent je fyzická nebo právnická osoba, která je odpovědná za konstrukci a výrobu bezpečnostních komponent a která na komponentu připojuje označení CE a vystavuje ES prohlášení o shodě.

Bezpečnostní komponenty jsou tyto součásti výtahů:

1. Zařízení k zajišťování šachetních dveří.
2. Zařízení podle přílohy I, bodu 3.2, která zabráňují pádu klece nebo nekontrolovatelnému pohybu vzhůru.
3. Zařízení k zabránění nadměrné rychlosti.
4. (a) Zařízení k tlumení nárazů akumulací energie:
 - buď nelineární,
 - nebo s tlumením zpětného chodu.(b) Zařízení k tlumení nárazů pohlcováním energie.
5. Bezpečnostní zařízení přímočarého hydromotoru hydraulického silového obvodu sloužící jako zařízení pro zabránění pádu.
6. Elektrická zabezpečovací zařízení představovaná bezpečnostními spínači s elektronickými součástmi,

kteřé jsou rovněž uvedené v příloze IV směrnice podle článku 1, odstavce (1) a článku 8, odstavce (1).

Ostatní komponenty jsou další součásti výtahů, které nejsou uvedeny v seznamu v příloze IV. (Tato definice se ve směrnici nevyskytuje.)

Vzorový výtah je reprezentativní výtah, jehož technická dokumentace prokazuje, jak budou splněny základní požadavky na ochranu zdraví a bezpečnosti definované objektivními ukazateli u výtahů odvozených ze vzorového výtahu, při použití shodných bezpečnostních komponent.

Všechny povolené rozdíly mezi vzorovým výtahem a výtahy odvozenými od vzorového výtahu musí být jasně specifikovány v technické dokumentaci (s maximálními a minimálními hodnotami).

Je dovoleno prokázat výpočtem a/nebo konstrukčními výkresy podobnost typové řady zařízení, aby se prokázalo, jak byly splněny základní požadavky na ochranu zdraví a bezpečnosti.

Základní požadavky na ochranu zdraví a bezpečnosti (ZP)

Výtahy a bezpečnostní komponenty výtahů musí splňovat příslušné základní požadavky na ochranu zdraví a bezpečnosti uvedené v příloze 1 směrnice, nebo, v případě bezpečnostních komponent výtahu, musí umožnit, aby výtah, do kterého budou namontovány, splňoval tyto požadavky. Je třeba uvést, že základní požadavky směrnice pro stavební výrobky (89/106/EHS) nejsou zahrnuty do této směrnice, která se vztahuje na výtahy. Rovněž je třeba poznamenat, že kde existuje příslušné riziko a není o něm zmínka v příloze 1, musí být splněny ZP směrnice 98/37/ES (aktualizovaná verze směrnice 89/392/EHS ve znění směrnic 91/368/EHS, 93/44/EHS a 93/68/EHS) týkající se strojních zařízení (příloha 1 s dodatky). Zásady bezpečnosti směrnice pro strojní zařízení (viz ZP 1.1.2) musí být splněny v každém případě.

Způsoby splnění základních požadavků na ochranu zdraví a bezpečnosti

Shody se základními požadavky na ochranu zdraví a bezpečnosti lze dosáhnout použitím:

- harmonizovaných norem, na které je uveřejněn odkaz v Úředním věstníku Evropských společenství; nebo
- současných národních technických norem, pokud neexistují harmonizované normy, se specifikacemi, které se vztahují jako závažné a relevantní k řádnému začlenění základních požadavků na ochranu zdraví a bezpečnosti; nebo
- samotných základních požadavků na ochranu zdraví a bezpečnosti.

Postupy stanovení shody

Směrnice uvádí následující postupy a možnosti, které mohou být použity výrobcí nebo dodavateli výtahů a bezpečnostních komponent:

VÝTAHY

Podle článku 8.2 směrnice musí být každý výtah před uvedením do provozu podroben jednomu z dále uvedených postupů:

- (i) buď, pokud byl konstruován v souladu s výtahem, který byl podroben ES přezkoušení typu podle přílohy V směrnice, se vyrobí, namontuje a vyzkouší použitím:
 - buď závěrečné inspekce podle přílohy VI,
 - nebo systému zabezpečování jakosti výtahů podle přílohy XII,
 - nebo systému zabezpečování jakosti výroby výtahů podle přílohy XIV.

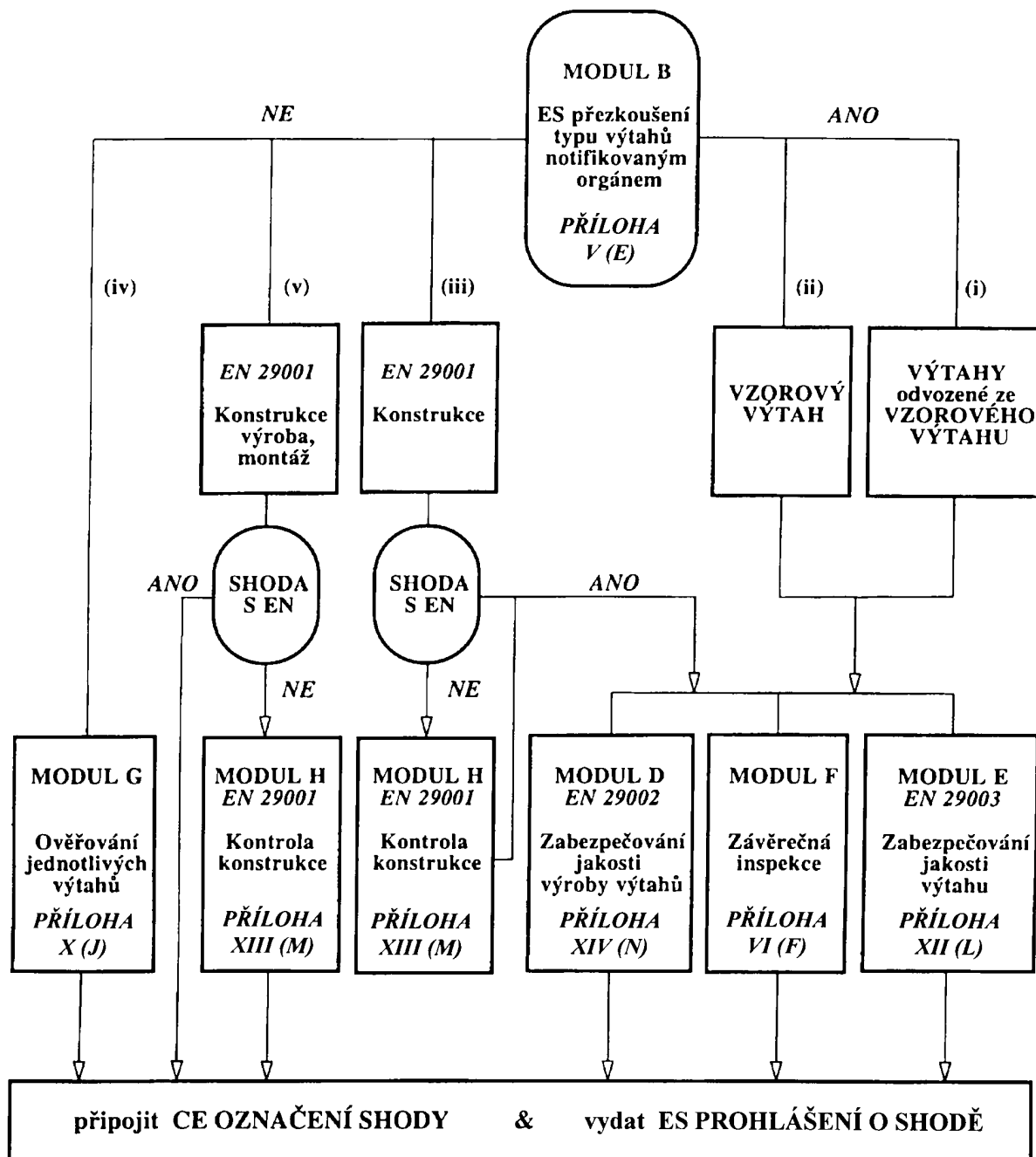
Postupy pro konstrukci a výrobu na jedné straně a postupy pro montáž a zkoušky na straně druhé se mohou provádět na tomtéž výtahu.

- (ii) nebo pokud byl konstruován ve shodě se vzorovým výtahem, který byl podroben ES přezkoušení typu podle přílohy V směrnice, se vyrobí, namontuje a vyzkouší použitím:
 - buď závěrečné inspekce podle přílohy VI,
 - nebo systému zabezpečování jakosti výtahů podle přílohy XII,
 - nebo systému zabezpečování jakosti výroby výtahů podle přílohy XIV;
- (iii) nebo pokud byl konstruován ve shodě s výtahem, u kterého byl uplatněn systém zabezpečování jakosti podle přílohy XIII doplněný kontrolou konstrukce, pokud konstrukce není zcela v souladu s harmonizovanými normami, se vyrobí, namontuje a vyzkouší použitím:
 - buď závěrečné inspekce podle přílohy VI,
 - nebo systému zabezpečování jakosti výtahů podle přílohy XII,
 - nebo systému zabezpečování jakosti výroby výtahů podle přílohy XIV,
- (iv) nebo provedením ověřování jednotlivých výtahů notifikovaným orgánem podle přílohy X,
- (v) nebo použitím systému zabezpečování jakosti podle přílohy XIII doplněným kontrolou konstrukce, pokud konstrukce není zcela v souladu s harmonizovanými normami.

Ve výše uvedených případech (i), (ii) a (iii) musí osoba odpovídající za konstrukci dát k dispozici osobě odpovědné za výrobu, montáž a zkoušení všechny nezbytné dokumenty a informace, aby bylo možno zajistit maximální bezpečnost posledně uvedených úkonů.

Ve všech případech podle (i), (ii), (iii), (iv) a (v) musí dodavatel upevnit na výtah označení CE a vydat prohlášení o shodě obsahující údaje uvedené v příloze II směrnice se zohledněním odlišností použitého postupu, jak detailně vyplývá z následujícího diagramu obsahujícího přehled všech výše uvedených možností posuzování shody před uvedením výtahů do provozu.

**MODULY POSTUPŮ UVÁDĚNÍ VÝTAHŮ DO PROVOZU
PODLE SMĚRNICE 95/16/ES (článek 8, odst. 2)**

V závorkách je uvedeno označení příloh předpisů.

Dodavatel výtahu musí uchovávat kopii prohlášení o shodě po dobu 10 let od doby, kdy byl výtah uveden na trh.

Komise, členské státy a ostatní notifikované orgány mohou na vyžádání obdržet od dodavatele výtahu kopii prohlášení o shodě a zprávy o zkouškách provedených při závěrečné inspekci.

BEZPEČNOSTNÍ KOMPONENTY

Výrobce bezpečnostních komponent uvedených v příloze IV směrnice nebo jeho zplnomocněný zástupce ustanovený ve Společenství před uvedením bezpečnostních komponent na trh musí:

- (a) (i) buď podrobit vzor bezpečnostní komponenty ES přezkoušení typu podle přílohy V a výrobu kontrole procesu výroby notifikovaným orgánem podle přílohy XI;
 - (ii) nebo podrobit vzor bezpečnostní komponenty ES přezkoušení typu podle přílohy V a zavést systém zabezpečování jakosti výroby podle přílohy VIII;
 - (iii) nebo zavést systém komplexního zabezpečování jakosti podle přílohy IX;
- (b) připojit ke každé bezpečnostní komponentě ⁽¹⁾ označení CE a vydat prohlášení o shodě, které obsahuje údaje uvedené v příloze II, s ohledem na údaje uvedené v příslušných přílohách směrnice (podle potřeby v přílohách VIII, IX, nebo XI);
- (c) uchovávat kopii prohlášení o shodě po dobu 10 let od data výroby poslední bezpečnostní komponenty.

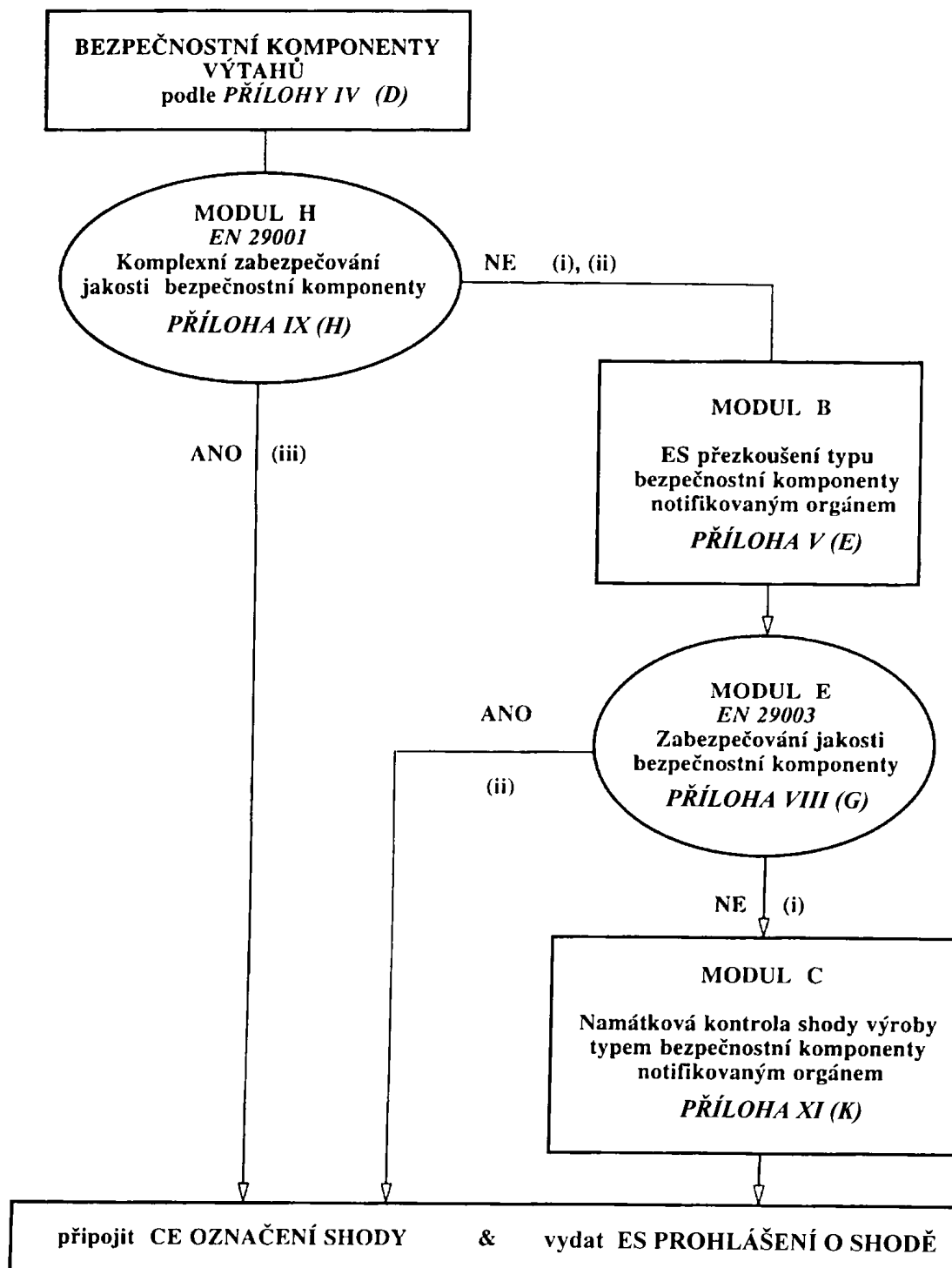
Podle článku 8.4(a) směrnice, vztahují-li se na výtahy nebo bezpečnostní komponenty z jiných hledisek jiné směrnice, které rovněž vyžadují připojení označení CE, pak se při použití tohoto označení předpokládá, že výtah nebo bezpečnostní komponenta rovněž splňují požadavky těchto směrnic.

Podle článku 8.4(b) směrnice, je-li dovolena výrobci během přechodného období volba, které úpravy použije, označení CE vyjadřuje shodu s ustanoveními pouze těch směrnic, které byly dodavatelem výtahu nebo výrobcem bezpečnostní komponenty použity. V tomto případě, údaje z použitých směrnic, zveřejněných v Úředním věstníku Evropských společenství, musí být uvedeny v dokumentaci, instrukcích nebo návodech požadovaných těmito směrnicemi a doprovázejících tyto výtahy nebo bezpečnostní komponenty.

Detailní přehled všech výše uvedených možností posuzování shody před uvedením bezpečnostních komponent na trh je uveden na následujícím diagramu.

⁽¹⁾ **Poznámka:** Článek 10(2) uvádí, že označení CE musí být připojeno ke každé bezpečnostní komponentě nebo, kde to není možné, na štítku neoddělitelně upevněném k bezpečnostní komponentě.

**MODULY POSTUPŮ UVÁDĚNÍ BEZPEČNOSTNÍCH KOMPONENT VÝTAHŮ
NA TRH PODLE SMĚRNICE 95/16/ES (článek 8, odst. 1)**

V závorkách je uvedeno označení příloh předpisů.

Povinnosti jiných osob při způsobu stanovení shody

Podle článku 8.5 směrnice, pokud ani dodavatel výtahu, ani výrobce bezpečnostní komponenty, ani jejich zplnomocněný zástupce ustanovený ve Společenství nesplní povinnosti uvedené v odstavcích článku 8, tyto povinnosti se přenášejí na každého, kdo uvádí na trh ve Společenství výtah nebo bezpečnostní komponentu. Tytéž povinnosti platí pro každého, kdo vyrábí výtah nebo bezpečnostní komponentu pro vlastní potřebu.

Zabezpečovací postupy

Členské státy se žádají přijmout všechna vhodná opatření ke stažení z trhu výtahů nebo bezpečnostních komponent s označením CE, které jsou používány v souladu s jejich předpokládaným účelem, zjistí-li, že tyto mohou ohrozit bezpečnost lidí a, kde to přichází v úvahu, i majetku. Členské státy musí neprodleně informovat Evropskou komisi o takové skutečnosti a uvést k tomu důvody. Pokud komise, po konzultaci se stranami, shledá, že opatření byla oprávněná, informuje o tom členský stát a ostatní členské státy.

Členské státy se žádají podniknout opatření proti každému, kdo připojí označení CE na výtah nebo bezpečnostní komponenty, které nesplňují požadavky směrnice a informovat o tom komisi a ostatní členské státy.

Účinnost, přechodné období a nahrazení směrnic

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/16/ES z 29. června 1995 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se výtahů vstoupila v platnost 1. července 1997. Směrnice se vztahuje na výtahy a bezpečnostní komponenty poprvé uváděné na trh a dávané do provozu 1. července 1997 nebo po tomto datu.

Je stanoveno přechodné období do 30. června 1999, kdy v průběhu této doby mají dodavatelé možnost volby splněním opatření uvedených ve směrnici nebo existujících národních předpisů platných k datu schválení směrnice.

Tato směrnice ruší směrnici 84/528/EHS a směrnici 84/529/EHS s účinností od 1. července 1999.

Dostupnost znění směrnice o výtazích

Úplné znění směrnice pro výtahy bylo zveřejněno:

- v Úředním věstníku Evropských společenství (*Official Journal of the European Communities*) (č. L 213, str. 38, ze dne 7. září 1995),
- na internetové adrese <http://europa.eu.int/eur-lex/en/map.html>.

Tento text a jeho projednaný překlad je obsažen v kapitole B tohoto sborníku.

Dostupnost příslušných národních norem

Byla vydána celá řada norem. Informace o jejich harmonizaci lze obdržet od BSI.

Kopie výtahových norem jsou k dostání v „*Business in Europe Hotline service*“, tel. číslo 0117 944 4888.

Notifikované orgány

Členské státy musí ustanovit notifikované orgány, které splňují minimální kritéria uvedená v příloze VII směrnice (viz příloha Q). Seznam notifikovaných orgánů je dostupný v DTI Publications Orderlines.

Bližší informace jsou uvedeny v kapitole D tohoto sborníku.